

84

ZARZĄDZENIE MINISTRA NAUKI, SZKOLNICTWA WYŻSZEGO I TECHNIKI

z dnia 2 lipca 1980 r.

w sprawie zasad obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze.

Na podstawie art. 107 ust. 2 ustawy z dnia 19 października 1972 r. o wynalazczości (Dz. U. Nr 43, poz. 272) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustala się zasady obliczania efektów stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze, stanowiące załącznik do zarządzenia.

2. W odniesieniu do projektów wynalazczych z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony naturalnego środowiska człowieka ministrowie (kierownicy urzędów centralnych) mogą wprowadzić dodatkowe kry-

teria oceny projektów wynalazczych, dostosowane do specyfiki podległego im resortu.

§ 2. Zarządzenie stosuje się do projektów wynalazczych przyjętych do stosowania po jego wejściu w życie, jak również do projektów wynalazczych przyjętych do stosowania przed dniem wejścia w życie zarządzenia, jeżeli ich okresy obliczeniowe kończą się po tym dniu. W odniesieniu do projektów wynalazczych, dla których część okresów obliczeniowych zakończy się przed dniem wejścia zarządzenia w życie, stosuje się do tych okresów przepisy dotychczasowe.

§ 3. Traci moc zarządzenie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 20 marca 1973 r. w sprawie zasad obliczania efektów ekonomicznych stanowiących podstawę do ustalania wysokości wynagrodzeń za pracownicze projekty wynalazcze (Monitor Polski Nr 16, poz. 98).

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1981 r.

Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki:

J. Górski

Załącznik do zarządzenia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 2 lipca 1980 r. (poz. 84).

ZASADY OBLICZANIA EFEKTÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ DO USTALANIA WYSOKOŚCI WYNAGRODZEŃ ZA PRACOWNICZE PROJEKTY WYNALAZCZE

Przepisy wstępne.

§ 1. 1. W celu obliczenia wysokości wynagrodzenia twórcy pracowniczego projektu wynalazczego należy ustalić:

- 1) jakiego rodzaju efekty wynikają ze stosowania tego projektu,
- 2) jakie efekty wynikają z udzielenia licencji, przeniesienia prawa do patentu lub do prawa ochronnego, przeniesienia patentu lub prawa ochronnego oraz dochodzenia roszczeń z powodu ich naruszenia, zwane dalej w skrócie „wykonywaniem prawa”,
- 3) jakie zakłady są niezbędne do uzyskania efektów, o których mowa w pkt 1 i 2.

2. Efekty, o których mowa w ust. 1, dzieli się na:

- 1) ekonomiczne, zwane dalej wymiernymi, występujące wówczas, gdy osiągnięte korzyści mogą być wyrażone ilościowo i ujęte rachunkowo, a w szczególności: zmniejszenie określonych kosztów, zwiększenie produkcji lub uruchomienie produkcji nowych asortymentów, wyrobów, a także efekty uzyskiwane w związku z wykonywaniem prawa,
- 2) inne niż ekonomiczne, zwane dalej niewymiernymi, występujące wówczas, gdy osiągnięte korzyści nie mogą być ilościowo i wartościowo wymierzone (np. zwiększenie wygody przewozu pasażerów lub niewymierne polepszenie jakości innych usług, ułatwienie obsługi maszyn, wzmoczenie obronności kraju) albo dotyczą takich zagadnień, których ujęcie w rachunku nie byłoby uzasadnione (np. zdrowie i życie człowieka).

3. W razie występowania efektów wymiernih oblicza się wysokość efektu netto i na jego podstawie ustala się wysokość wynagrodzenia twórcy, zgodnie z tabelą stanowiącą załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie projektów wynalazczych (Dz. U. Nr 54, poz. 351).

4. W razie występowania efektów niewymiernih wysokość wynagrodzenia określa się szacunkowo, zależnie od wartości użytkowej projektu wynalazczego i zakresu jego stosowania, biorąc pod uwagę rozmiary kosztów związanych z ich osiągnięciem.

5. W razie jednoczesnego występowania obu rodzajów efektów wynagrodzenie twórcy ustala się jako sumę wynagrodzeń z tytułu efektów wymiernih i z tytułu efektów niewymiernih.

6. Jeżeli w wypadku, o którym mowa w ust. 5, obliczenie efektów wymiernih daje wielkość ujemną, wynagrodzenie ustala się jedynie na podstawie efektów niewymiernih (ust. 4).

§ 2. 1. Obliczenie efektów wymiernih powinno być oparte na danych ścisłych, a gdy to nie jest możliwe —

na danych przybliżonych. Przez dane przybliżone rozumie się dane, których wielkości nie można dokładnie ustalić z powodu braku dostatecznej ilości punktów pomiaru, konieczności operowania wielkościami średnimi, statystycznymi, ustalenia wielkości danych w drodze analogii (np. na podstawie analizy podobnych rozwiązań technicznych zastosowanych w innych jednostkach). Efekty ustalone na podstawie danych przybliżonych określa się nazwą efektów przybliżonych.

2. Wstępne obliczenie efektów, tj. obliczenie przeprowadzone przed zastosowaniem projektu wynalazczego, opiera się na danych przewidywanych, które zalicza się do ścisłych, lub przybliżonych, zależnie od możliwości ich ustalenia po zastosowaniu projektu.

§ 3. 1. Za dokonanie obliczenia efektów odpowiedzialna jest jednostka gospodarki uspołecznionej zobowiązana do wypłaty wynagrodzenia za projekt wynalazczy. W związku z tym kierownik tej jednostki powinien zapewnić:

- 1) właściwe współdziałanie służb technicznych i ekonomicznych przy określaniu danych wyjściowych do obliczenia i przeprowadzenia na ich podstawie rachunku efektu netto,
- 2) przeprowadzenie kontroli przebiegu wdrażania projektów wynalazczych oraz wielkości efektów faktycznie osiągniętych.

2. Jeżeli do obliczenia efektów i przeprowadzenia kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 2, dane ewidencyjne są niewystarczające, kierownik jednostki gospodarki uspołecznionej — równocześnie z decyzją o przyjęciu projektu do stosowania — określi rodzaj danych wymagających dodatkowej ewidencji dla obliczenia faktycznych efektów oraz komórkę organizacyjną, która taką ewidencję ma prowadzić.

3. W trudnych i skomplikowanych wypadkach obliczenie efektów powinno być poddane dokładnej eksperytyce.

§ 4. Przepisy dotyczące wyrobów stosuje się odpowiednio do świadczenia usług.

Zasady obliczania efektu netto.

§ 5. Efekt netto projektu wynalazczego, stanowiący podstawę ustalenia wysokości wynagrodzenia jego twórcy, oblicza się jako sumę:

- 1) efektu netto uzyskanego przez stosowanie tego projektu i
- 2) efektu z tytułu wykonywania prawa.

W razie gdy ma miejsce tylko zastosowanie projektu lub tylko wykonywanie prawa, efekt netto obejmuje odpowiednio jeden z tych efektów.

§ 6. 1. Efekt netto uzyskany z zastosowania projektu wynalazczego oblicza się za okres 12 kolejnych miesięcy, zwany dalej „okresem obliczeniowym”. Efekt ten stanowi różnicę pomiędzy:

- 1) efektami brutto odzwierciedlającymi korzyści osiągnięte w wyniku stosowania projektu wynalazczego a nakładami niezbędnymi w tym celu — w razie gdy realizacja projektu powoduje zmiany dotyczące produkcji już wytwarzanej (udoskonalenie procesu produkcji, zwiększenie ilości lub modernizacja wyrobów dotychczas produkowanych),
- 2) wartością produkcji a jej kosztem własnym — w razie gdy zastosowanie projektu ma na celu uruchomienie produkcji wyrobów nowych dla jednostki stosującej projekt.

2. Za wyrób nowy dla jednostki stosującej projekt uważa się wyrób, który nie był dotychczas w tej jednostce wytwarzany. Nowa odmiana wyrobu już wytwarzanego, zmiana niektórych jego cech lub nazwy handlowej nie upoważnia do uznania wyrobu za wyrób nowy, z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w ust. 3.

3. Na równi z nowym wyrobem traktuje się wyrób zmodernizowany (udoskonalony) w tym wypadku, gdy przy dotychczasowej charakterystyce technicznej produkcja wyrobu musiałaby być zaniechana, np. wobec podwyższenia wymagań wynikających ze zmiany Polskiej Normy lub normy branżowej.

§ 7. Efekt uzyskany przez wykonywanie prawa ustala się w wysokości wpływów (opłaty, zapłaty) otrzymywanych z tego tytułu w okresie obliczeniowym. Jeżeli wpływy te obejmują także zwrot nakładów na udostępnione doświadczenia techniczno-organizacyjne (tj. na opracowanie dokumentacji, badania, próby, sporządzenie prototypu itp.), efekt ten pomniejsza się o zwrot powyższych nakładów.

§ 8. Jeżeli obliczenia nie można oprzeć na ścisłych danych, lecz trzeba wykorzystywać dane przybliżone, których wielkość ulega zmianie w zależności od sposobu ich ujęcia, należy ustalić wielkość efektu netto w dwóch wariantach:

- 1) przyjmując dane dla warunków najkorzystniejszych (w których efekt jest najwyższy),
- 2) przyjmując dane dla warunków najmniej korzystnych (w których efekt jest najniższy).

Na tej podstawie należy ustalić efekt netto w wysokości średniej arytmetycznej wielkości, o których mowa w pkt 1 i 2.

§ 9. 1. Okres obliczeniowy (§ 6 ust. 1) dotyczący wynalazku pracowniczego rozpoczyna się od pierwszego dnia kwartału następującego po rozpoczęciu stosowania wynalazku. Na wniosek twórcy okres obliczeniowy można rozpocząć od pierwszego dnia miesiąca następującego po zastosowaniu wynalazku.

2. W razie zastosowania wzoru użytkowego lub projektu racjonalizatorskiego okres obliczeniowy należy wybrać w taki sposób, aby za podstawę wynagrodzenia przyjąć największe efekty uzyskane w ciągu dwóch lat od chwili zastosowania tego wzoru lub projektu.

3. Okres obliczeniowy nie może obejmować czasu przeznaczanego na próbne stosowanie projektu wynalazczego, badania z tym związane itp. Jeżeli po rozpoczęciu

stosowania projektu badania te i próby odbywają się nadal, okresy obliczeniowe, o których mowa w ust. 1 i 2, należy odpowiednio przesunąć.

4. Stosowanie projektu wynalazczego, który rozwija lub uzupełnia rozwiązanie będące przedmiotem projektu już uprzednio zrealizowanego, nie przerywa okresu obliczeniowego projektu dotychczasowego.

5. Jeżeli wskutek rozruchu eksploatacyjnego występuje niskie wykorzystanie zdolności produkcyjnych w przedsiębiorstwach nowo uruchomionych, okres dwóch lat (ust. 2), w którym zawarty jest okres obliczeniowy dotyczący wzoru użytkowego lub projektu racjonalizatorskiego, rozpoczyna się od chwili zakończenia tego rozruchu.

6. Jeżeli projekt wynalazczy stosuje się przez czas krótszy niż 12 miesięcy, za okres obliczeniowy przyjmuje się faktyczny czas stosowania projektu. W przedsiębiorstwach pracujących sezonowo za okres obliczeniowy przyjmuje się okres sezonu (kampanii).

7. Jeżeli projekt wynalazczy dotyczący wyrobu produkowanego jednostkowo w okresie wykonania (cyklu produkcyjnym) przekraczającym 12 miesięcy, efekt oblicza się dla jednostki tego wyrobu za cały okres cyklu produkcyjnego bez względu na jego długość. Przy projektach wynalazczych, które wprowadzają zmiany do dokumentacji projektowej obiektu inwestycyjnego, efekt oblicza się za cały okres realizacji obiektu inwestycyjnego objętego tą dokumentacją.

8. W odniesieniu do wzorów użytkowych i projektów racjonalizatorskich, które są stosowane przy wykonywaniu określonych elementów konstrukcyjnych, robót, czynności technologicznych itp., powtarzających się wielokrotnie w ciągu cyklu produkcji lub okresu budowy, przepis ust. 7 stosuje się pod warunkiem, że okres wykonywania tych elementów, robót itp. nie przekracza jednego roku. Sprawdzenia tego warunku dokonuje się na podstawie harmonogramu prac wynikającego z planu lub normatywnych okresów budowy. Jeżeli warunek powyższy nie jest spełniony, efekt obliczony według zaślad określonych w ust. 7 przelicza się na okres 12 kolejnych miesięcy i określa rozłożenie efektów w czasie według wymienionego wyżej harmonogramu prac.

9. Przepisy ust. 1—8 stosuje się odpowiednio w razie wykonywania prawa.

§ 10. 1. Jeżeli projekt wynalazczy (projekt nowy) opiera się na projekcie już stosowanym (dotychczasowym), odpowiednio go rozwijając, uzupełniając itp., stosuje się następujące zasady:

- 1) efekt projektu dotychczasowego oblicza się przy założeniu, że projekt nowy nie byłby stosowany,
- 2) efekt projektu nowego oblicza się na podstawie dodatkowych korzyści, jakie wynikają ze stosowania projektu nowego w stosunku do korzyści ze stosowania projektu dotychczasowego.

W razie niemożności ścisłego podziału efektów na efekty uzyskiwane przez stosowanie projektu dotychczasowego i projektu nowego, jednostka stosująca te projekty ustala odpowiedni sposób dokonania rozliczenia (klucz rozliczeniowy).

2. Jeżeli dany projekt wynalazczy jest stosowany razem z innymi projektami bądź związany z wdrożeniem wyników prac naukowo-badawczych, konstrukcyjnych lub technologicznych, tak że uzyskiwane efekty są łącznym ich rezultatem, dokonuje się szacunkowo oceny ustalają-

cej, jaką część rozwiązania całości przedsięwzięcia technicznego należy przypisać danemu projektowi wynalazczemu. Za efekt tego projektu przyjmuje się wynikającą z tej oceny część efektów łącznych.

§ 11. 1. Przy obliczaniu efektów należy eliminować czynniki nie związane ze stosowaniem projektu wynalazczego. Czynnikiami tymi są w szczególności zmiany techniczne wprowadzone w wyniku stosowania innych przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych lub projektowo-wynalazczych.

2. W celu eliminowania czynników, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) w obliczeniu uwzględniać tylko te elementy kosztów lub asortymenty produkcji, w których następują zmiany wskutek stosowania projektu wynalazczego,
- 2) eliminować ewentualny wpływ innych przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych zgodnie z przepisami § 10,
- 3) stosować jednolicie — dla okresu dotychczasowego i obliczeniowego — ceny, stawki płac, zysku, taryfy itp., obowiązujące na początku pierwszego okresu obliczeniowego.

3. Przy sumowaniu efektów poszczególnych typów nie dopuszcza się zwielokrotniania efektu przez dodawanie tych samych efektów obliczonych inną metodą (np. oszczędności w kosztach produkcji i oszczędności w nakładach inwestycyjnych).

Efekty wynikające ze stosowania projektu w produkcji wyrobów już wytwarzanych.

Efekt netto i jego składniki.

§ 12. Efekt netto stosowania projektu wynalazczego w produkcji wyrobów już wytwarzanych (udoskonalenie procesu produkcji, zwiększenie liczby lub modernizacja wyrobów dotychczas produkowanych) oblicza się według wzoru:

$$E_w = U - N,$$

w którym:

E_w = jednoroczna wielkość efektu netto,

U = jednoroczna wielkość efektu brutto (efektu nie obejmującego nakładów),

N = przeliczone w odniesieniu do jednego roku nakłady na realizację projektu.

§ 13. Efekt brutto (U) może wynikać:

- 1) z oszczędności w określonych pozycjach kosztów (wydatków) jednostki, która realizuje projekt wynalazczy,
- 2) ze zwiększenia produkcji określonych wyrobów,
- 3) z poprawy jakości wyrobów.

Wymienione wyżej korzyści mogą występować samodzielnie lub łącznie z innymi. Efekt brutto stanowi wówczas sumę efektów cząstkowych.

§ 14. 1. Nakłady na realizację projektu wynalazczego (N) obejmują:

- 1) roczną wielkość odpisów amortyzacyjnych środków trwałych nabytych lub wytworzonych we własnym zakresie w celu zastosowania projektu wynalazczego,
- 2) przypadające na okres jednego roku inne koszty ponoszone w celu realizacji projektu (zakup lub wykonanie we własnym zakresie narzędzi albo przyrządów,

koszty ewentualnych adaptacji przedmiotów nietrwałych, koszty szkolenia pracowników, ewentualną odpłatność z tytułu nabycia prawa itp.), ustalone zgodnie z obowiązującymi zasadami rozliczania kosztów,

- 3) jednoroczną wielkość oprocentowania funduszu statutowego w części finansującej środki trwałe, o których mowa w pkt 1, w wysokości 5% wartości tych środków.

2. Do kosztów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, nie wlicza się kosztów związanych z opracowaniem i oceną projektu wynalazczego. Nakłady na realizację projektu wynalazczego (N) dotyczą jedynie nakładów, które przedsiębiorstwo musi ponieść w celu zastosowania projektu wynalazczego ocenionego i przyjętego do stosowania.

3. Narzędzia, przyrządy itp. przedmioty nietrwale, wykonywane we własnym zakresie przez jednostkę stosującą projekt wynalazczy i nie ujęte obowiązującymi cennikami, wycenia się w wysokości technicznych kosztów wytworzenia, tj. według rzeczywistych kosztów bezpośrednich, powiększonych o narzut kosztów wydziałowych. Jeżeli jednak narzędzia te (przyrządy itp.) nie są wykonywane w wydziałach produkcji narzędzi, lecz w innych wydziałach, w których produkcja ta nie stanowi podstawowego zakresu działalności, do obliczania przyjmuje się narzut kosztów wydziałowych nie wyższy od narzutu normatywnego (planowanego) obowiązującego w wydziale produkcji narzędzi.

4. Jeżeli nowe środki pracy zakupione (wytworzone we własnym zakresie) w celu zastosowania projektu wynalazczego zastępują inne środki, które są już produkcyjnie użytkowane w jednostce stosującej projekt, lub musiałyby być zakupione w razie zaniechania realizacji projektu, to nakłady na realizację projektu wynalazczego oblicza się jako różnicę wielkości, o których mowa w ust. 1, tj.:

- 1) rocznych odpisów amortyzacyjnych → w odniesieniu do środków trwałych,
- 2) rozliczonych na okres 1 roku kosztów, o których mowa w ust. 1 pkt 2,
- 3) jednorocznego oprocentowania, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

Efekty oszczędnościowe.

§ 15. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego umożliwi zmniejszenie określonych kosztów, nakładów, strat itp., ponoszonych przez jednostkę stosującą projekt, należy ustalić:

- 1) dotychczasową wielkość tych kosztów (nakładów, strat), tj. wielkość, jaka ukształtowałaby się w okresie obliczeniowym w razie zaniechania stosowania projektu,
- 2) nową wielkość tych kosztów (nakładów, strat), tj. ich wielkość w tym okresie przy stosowaniu projektu.

Na tej podstawie oblicza się oszczędnościowy efekt brutto, odejmując od dotychczasowej wielkości kosztów (pkt 1) wielkość nową (pkt 2).

2. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje oszczędności w jednych elementach kosztów (nakładów, strat) przy zwiększeniu innych, to w ramach obliczenia, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić zarówno te oszczędności, jak i zwiększenie kosztów (np. oszczędności materiałowe pomniejsza się o związane z tym zwiększenie płac wynikających np. z zaostżenia tolerancji obróbki

oszczędności na placach, spowodowane zastosowaniem specjalnego przyrządu, pomniejsza się o wynikające wskutek tego zwiększenie kosztu energii na ruchu maszyn).

3. Jeżeli stosowanie projektu powoduje zmniejszenie odpadów poprodukcyjnych lub ich produkcyjne zagospodarowanie, to w obliczeniu, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się ceny, jaką jednostka otrzymuje za sprzedaż tych odpadów, przyjmując umownie ich wartość jako równą zero. Nie dotyczy to odpadów, których dalsze produkcyjne wykorzystanie przewiduje proces technologiczny obowiązujący w zakładzie. Wartość tych odpadów uwzględnia się w obliczeniu według cen ustalonych na te odpady.

§ 16. 1. Jeżeli oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą bezpośrednich kosztów produkcji określonych wyrobów (półwyrobów, detali itp.), to:

- 1) dotychczasową wielkość kosztów ustala się mnożąc wyrażoną w odpowiednich jednostkach naturalnych ilość produkcji tych wyrobów w okresie obliczeniowym przez dotychczasowy, tj. poniesiony przed stosowaniem projektu, jednostkowy koszt bezpośredni, dotyczący tych elementów kosztów, w których następuje zmiany wskutek stosowania projektu,
- 2) nową wielkość kosztów ustala się, mnożąc tę samą ilość produkcji przez tak samo ujęty jednostkowy koszt bezpośredni poniesiony w okresie obliczeniowym, tj. po zastosowaniu projektu,
- 3) narzutu kosztów pośrednich — z wyjątkiem pozycji podanych w ust. 2 — nie uwzględnia się w tym obliczeniu; ewentualne oszczędności, powstające w kosztach pośrednich wskutek stosowania projektu wynalazczego, ujmuje się oddzielnie według zasad podanych w § 17.

2. Obliczając oszczędności, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) wielkość zużycia materiałów bezpośrednich zwiększyć o narzut zakupu (zaopatrzenia),
- 2) wielkość plac ujmować jako sumę wynagrodzeń pieniężnych i w naturze, objętych funduszem plac (w rozumieniu obowiązujących przepisów o składnikach funduszu plac), powiększając je o narzuty:
 - a) z tytułu ubezpieczeń społecznych,
 - b) z tytułu podatku od funduszu plac,
 - c) na zakładowe fundusze: nagród, socjalny i mieszkaniowy,
 - d) z tytułu obciążenia funduszu plac.

3. Przez dotychczasowy jednostkowy koszt bezpośredni, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, należy rozumieć średnioroczny, rzeczywisty koszt bezpośredni. Jeżeli wyrób, którego dotyczy projekt wynalazczy, produkowano dotychczas na skalę przemysłową przez okres krótszy niż jeden rok, za dotychczasowe średnioroczne koszty należy przyjąć średnie koszty poniesione w skróconym okresie — od początku miesiąca, w którym rozpoczęto wytwarzanie na skalę przemysłową. Średnioroczne, rzeczywiste koszty bezpośrednio nie podlegają korekcie z tytułu powstałych odchyłań od obowiązujących cen materiałów nie będących urzędowymi zmianami cen, np. w razie zakupu materiałów odbiegających od norm po cenach innych niż ceny zaopatrzeniowe. Koszty te przyjmuje się w wysokości rzeczywiście poniesionej także wtedy, gdy są one wyż-

sze lub niższe od kosztów wynikających z ustalonych norm. Jeżeli natomiast przed realizacją projektu stosowano przejściowo do obowiązujących norm pracy współczynniki zwiększające czasy zadane, co powoduje przejściowe zwiększenie wynagrodzenia robotników zatrudnionych w systemie akordowym (np. w początkowym okresie wdrażania norm technicznie uzasadnionych lub w czasie opanowywania produkcji wyrobów), jako dotychczasowe koszty robocizny bezpośrednio traktuje się koszty bez uwzględniania tych współczynników.

4. Przez nową wielkość jednostkowego kosztu bezpośredniego, o której mowa w ust. 1 pkt 2, rozumie się wielkość średniego kosztu rzeczywistego w okresie obliczeniowym i do jego obliczenia stosuje się odpowiednio przepisy zawarte w ust. 3.

5. Jeżeli zastosowanie projektu spowoduje zmniejszenie ilości braków, efekt oszczędnościowy polegający na obniżeniu kosztów z tego tytułu oblicza się, ustalając różnicę między dotychczasową i nową wielkością technicznego kosztu wytworzenia jednostki wyrobu, którego projekt dotyczy, i przemnażając ją przez ilość jednostek tego wyrobu wytworzonych w okresie obliczeniowym.

6. Przy obliczaniu nowych wielkości kosztów, wymienionych w ust. 4 i 5, nie uwzględnia się nakładów na realizację projektu, które w całości ujmują się w wielkości N zgodnie z przepisami § 14.

§ 17. 1. W razie gdy oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą pośrednich kosztów produkcji, należy postępować w sposób następujący:

- 1) jeżeli oszczędność powstaje w elementach kosztów kształtujących się proporcjonalnie do ilości produkcji (np. tzw. koszty ruchu maszyn i urządzeń), oszczędność należy obliczać w taki sam sposób, jak w wypadku kosztów bezpośrednich, rozliczając dany element kosztów na odpowiednią jednostkę wyrobu (półwyrobu, detali itp.) w okresie przed zastosowaniem projektu i w okresie obliczeniowym,
- 2) w pozostałych wypadkach oszczędność oblicza się jako różnicę wynikającą z preliminarzy kosztów pośrednich, sporządzonych dla okresu obliczeniowego w dwóch układach:
 - a) zakładając, że projekt wynalazczy nie byłby stosowany,
 - b) przyjmując stosowanie projektu.

2. Preliminarze, o których mowa w ust. 1 pkt 2, sporządza się według zasad ewidencji kosztów, obowiązującej w danej branży. Ujmują się w nich jednak tylko te pozycje kosztów, w których powstają zmiany wskutek stosowania projektu wynalazczego, pomijając nakłady na realizację projektu, które wykazuje się odrębnie jako wielkość N, zgodnie z przepisami § 14.

§ 18. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje obniżenie nakładów na zakup lub remont maszyn, urządzeń, przyrządów itp. (np. przez zakup lub wykonanie we własnym zakresie tańszych maszyn, urządzeń itp. zamiast droższych), oszczędność w nakładach traktuje się jako efekt tego projektu. Efekt ten uwzględnia się w całości, pod warunkiem, że oszczędności powyższe nie powodują podwyższenia kosztów eksploatacyjnych lub pogorszenia parametrów użytkowych. W razie podwyższenia kosztów eksploatacyjnych lub pogorszenia parametrów użytkowych efekt ten należy odpowiednio korygować.

2. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego w toku procesu inwestycyjnego lub remontowego powoduje obniżenie nakładów na budowę lub remont obiektów budowlanych (np. przez wykonanie robót budowlano-montażowych albo remontowych tańszym sposobem), oszczędność w nakładach traktuje się jako efekt tego projektu.

3. Efekt, o którym mowa w ust. 2, oblicza się:

- 1) w odniesieniu do wynalazku — jako różnicę między kosztorysową kwotą nakładów, które musiałyby być poniesione, gdyby nie realizowano wynalazku, a kwotą tych nakładów uwzględniającą jego stosowanie,
- 2) w odniesieniu do projektu racjonalizatorskiego — jako różnicę między kosztorysową kwotą nakładów wynikającą z dokumentacji projektowej, według której realizowano proces inwestycyjny lub remontowy, a kwotą tych nakładów uwzględniającą stosowanie projektu.

4. Efekt, o którym mowa w ust. 2 i 3, uwzględnia się w całości, pod warunkiem, że w wyniku stosowania projektu wynalazczego nie nastąpi podwyższenie kosztów eksploatacyjnych lub pogorszenie parametrów użytkowych obiektu. W razie podwyższenia kosztów eksploatacyjnych lub pogorszenia parametrów użytkowych efekt ten należy odpowiednio skorygować.

5. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego w toku procesu inwestycyjnego lub remontowego spowoduje skrócenie cyklu inwestycyjnego lub remontowego i odebranie obiektu przez zleceniodawcę lub włączenie obiektu do eksploatacji w terminie krótszym od ustalonego, przyjmuje się, że wynikający stąd efekt oszczędnościowy wynosi 8% nakładów kosztorysowych na ten obiekt za każdy rok skrócenia cyklu lub odpowiednio 2/3% za każdy pełny miesiąc. Nakłady te nie uwzględniają realizacji projektu, o której mowa w ust. 3.

§ 19. Jeżeli w wyniku stosowania projektu wynalazczego następuje uniknięcie lub zmniejszenie strat nadzwyczajnych (np. z tytułu kar za przestoje wagonów, za nadmierne zużycie energii, wody, za złą jakość), oszczędność z tego tytułu oblicza się:

- 1) ustalając na podstawie dotychczasowych danych sprawozdawczych jednoroczną wielkość tych strat, które najprawdopodobniej byłyby poniesione w okresie obliczeniowym w razie niezastosowania projektu wynalazczego,
- 2) określając na podstawie danych tego projektu stopień, w jakim jego stosowanie przyczynia się do zmniejszenia powyższych strat i na tej podstawie określając wielkość oszczędności.

§ 20. Jeżeli oszczędności uzyskiwane dzięki stosowaniu projektu wynalazczego dotyczą elementów kosztów, stanowiących tzw. „wąskie przekroje” procesu produkcji przemysłowej, budowlanej itp. lub procesu świadczenia usług, w wyniku czego pośrednim skutkiem uzyskiwanych oszczędności jest zwiększenie produkcji, jaką uzyskuje jednostka stosująca projekt w okresie obliczeniowym, wynikający z tego efekt należy dodatkowo uwzględniać przy ustalaniu wynagrodzenia twórcy, według przepisów § 21 i 22. W celu uniknięcia wątpliwości, które z uzyskanych oszczędności powodują wymienione skutki pośrednie, wskazane jest, aby powyższe elementy określać z góry, w ramach opracowywania planu na dany rok (np. oszczędność na pracochłonności robót frezarskich na wydziale X, oszczędność na materiale YZ), stwarzając tym samym dodatkowe zachęty dla ruchu wynalazczego w kierunkach szczególnie preferowanych w danej jednostce gospodarczej.

Efekty zwiększenia produkcji.

§ 21. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego umożliwia zwiększenie produkcji określonych wyrobów w porównaniu z okresem przed realizacją projektu, wynikający stąd efekt brutto oblicza się mnożąc dotychczasowy zysk na jednostce danego wyrobu przez ilość jednostek tego wyrobu, stanowiącą przyrost produkcji w okresie obliczeniowym w stosunku do produkcji dotychczasowej.

2. Przez produkcję dotychczasową rozumie się ilość jednostek danego wyrobu wytworzonych w czterech kolejnych kwartałach poprzedzających datę stosowania projektu. Jeżeli dany wyrób był dotychczas wytwarzany w w okresie krótszym, ilość wyprodukowanych jednostek należy umownie przeliczyć na ilość przypadającą na okres czterech kwartałów.

3. Przez dotychczasowy zysk jednostkowy rozumie się rzeczywisty zysk osiągnięty w okresie, o którym mowa w ust. 2. Jeżeli dotychczasowy zysk jednostkowy stanowi mniej niż 5% ceny zbytu wyrobu pomniejszonej o podatek obrotowy lub powiększonej o dotację przedmiotową albo gdy produkcja jest nierentowna, za zysk przyjmuje się 5% tej ceny.

§ 22. 1. Jeżeli przedmiotem projektu wynalazczego jest zwiększenie produkcji półfabrykatów, detali, części, podzespołów itp., efekt brutto oblicza się na podstawie przyrostu ilości wytworzonych półfabrykatów (detali itp.), który nie może przekraczać potrzeb wynikających z wielkości produkcji towarowej i z konieczności utrzymania stanu zapasów środków obrotowych na właściwym poziomie w okresie obliczeniowym.

2. Jeżeli półfabrykaty (detale itp.), o których mowa w ust. 1, nie są przedmiotem obrotu towarowego i w związku z tym nie mają ceny zbytu ani nie ustalono dla nich ceny rozliczeniowej, wielkość dotychczasowego zysku jednostkowego tego półfabrykatu (detalu itp.) ustala się, mnożąc dotychczasowy zysk jednostkowy wyrobu końcowego (tj. wyrobu, do którego wytwarzania służy dany półfabrykat, detal itp.) przez liczbę, jaka powstanie z podzielenia kosztu przerobu tego półfabrykatu (detalu itp.) przez koszt przerobu wyrobu, do którego produkcji służą te półfabrykaty (detale itp.). Przepis § 21 ust. 3 stosuje się odpowiednio. Przez koszty przerobu rozumie się koszty robocizny bezpośrednio powiększone o narzut kosztów wydziałowych.

Efekty poprawy jakości.

§ 23. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje poprawę jakości wyrobu, jego unowocześnienie itp., wynikający stąd efekt brutto ustala się na podstawie podwyższonych cen tego wyrobu (cena zbytu powiększona o ewentualną dotację przedmiotową lub pomniejszona o podatek obrotowy albo cena transakcyjna w razie eksportu wyrobu). Efekt ten oblicza się, mnożąc różnicę między zwiększoną a dotychczasową ceną przez ilość jednostek wyrobu wytworzonych w okresie obliczeniowym. Jeżeli poprawa jakości wyraża się polepszeniem struktury gatunkowości produkcji, do obliczenia efektów przyjmuje się przeciętną cenę z grupy wyrobów, której dotyczy projekt.

2. Uwzględniając efekt obliczony zgodnie z ust. 1, należy zwracać uwagę, czy z podwyższeniem jakości nie wiązała się konieczność zwiększenia określonych rodzajów kosztów produkcji. Jeżeli konieczność ta występowała, efekt, o którym mowa w ust. 1, należy pomniejszyć

o zwiększenie kosztów, obliczone zgodnie z przepisami § 16 lub § 17.

§ 24. 1. Jeżeli pomimo poprawy jakości wyrobu nie następuje odpowiednie podwyższenie ceny, a dzięki tej poprawie odbiorcy będący jednostkami gospodarki społecznej osiągają korzyści użytkowe, efekt brutto oblicza się:

- 1) określając udział producenta w użytkowych korzyściach ekonomicznych przypadających na jednostkę ulepszanego wyrobu — według zasad podziału korzyści, analogicznie do zasad obowiązujących przy ustalaniu cen,
- 2) mnożąc kwotę udziału w korzyściach, o których mowa w pkt 1, przez ilość tych wyrobów wytworzonych w okresie obliczeniowym.

2. Zasady określone w ust. 1 mają odpowiednie zastosowanie do maszyn i urządzeń wytworzonych w jednostce gospodarki społecznej na własne potrzeby produkcyjne, przy czym w takim wypadku przyjmuje się pełny udział w korzyściach użytkowych.

3. Obliczenia efektu, o którym mowa w ust. 1 i 2, dokonuje jednostka obowiązana do wypłaty wynagrodzenia za projekt wynalazczy na podstawie własnych ustaleń (analiz. badań, prób itp.), a w razie potrzeby — na podstawie informacji głównego odbiorcy.

Efekty uruchomienia nowej produkcji.

§ 25. 1. Jeżeli stosowanie projektu wynalazczego powoduje uruchomienie produkcji nowego wyrobu (półfabrykatu, detalu, części podzespołu itp.), efekt netto, o którym mowa w § 6 ust. 1 pkt 2, oblicza się według wzoru:

$$E_w = (c - k) V,$$

w którym:

E_w — jednoroczna wielkość efektu netto,

c — cena realizacji jednostki wyrobu (cena zbytu pomniejszona o podatek obrotowy albo powiększona o dotację przedmiotową) lub cena transakcyjna w razie eksportu wyrobu albo cena rozliczeniowa,

k — jednostkowy koszt własny wyrobu, wynikający z kalkulacji stanowiącej podstawę ustalenia ceny zbytu (kalkulacji cenowej), powiększony w wypadku eksportu o prowizję przedsiębiorstwa handlu zagranicznego i agenta zagranicznego oraz podatek surowcowy,

V — ilość jednostek wyrobu wytworzonych w okresie obliczeniowym.

2. Jeżeli różnica $c - k$ stanowi mniej niż 5% ceny pomniejszonej o podatek obrotowy lub powiększonej o dotację przedmiotową, wielkość efektu netto E_w oblicza się według wzoru:

$$E_w = c \cdot V \frac{5}{100}$$

3. Cena realizacji (c), o której mowa w ust. 1, powinna być ustanowiona przez uprawnione organy. Jeżeli w chwili obliczania efektów projektu, wynalazczego cena zbytu nie została jeszcze ustanowiona, przyjmuje się za podstawę cenę zaproponowaną we wniosku zgłoszonym w przepisany trybie. Jeżeli ustanowiona cena odbiega od ceny zawartej we wniosku, przeprowadza się odpowiednią korektę obliczenia efektów przy dokonywaniu wypłaty pozostałej części wynagrodzenia twórcy.

4. Do obliczeń efektów produkcji eksportowej przyjmuje się cenę transakcyjną faktycznie uzyskiwaną w okresie obliczeniowym. Przy wyliczaniu efektów, przed uzgodnieniem ceny transakcyjnej, przyjmuje się za podstawę cenę przewidywaną; jeśli cena ta odbiega od ceny faktycznie uzyskanej, dokonuje się rozliczenia jak w ust. 3. Cenę transakcyjną przyjmuje się w odniesieniu do wyrobów eksportowanych bez względu na stosowaną formę sprzedaży (na rachunek producenta czy na rachunek przedsiębiorstwa handlu zagranicznego).

5. Jeżeli projekt dotyczy półfabrykatu, (detalu itp.), który nie jest przedmiotem obrotu towarowego i w związku z tym nie ma ceny zbytu ani nie ustalono dla niego ceny rozliczeniowej, zamiast różnicy $c - k$ przyjmuje się wielkość tej różnicy obliczonej dla wyrobu końcowego i mnoży ją przez liczbę, jaka powstaje z podzielenia kosztu przerobu tego półfabrykatu przez koszt przerobu wyrobu końcowego. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio. Przez koszty przerobu rozumie się koszty robocizny bezpośredniej powiększone o narzut kosztów wydziałowych.

§ 26. Jeżeli właściwości techniczne nowego wyrobu powodują uzyskiwanie przez jednostki gospodarki społecznej użytkowych efektów ekonomicznych, które nie zostały jednak uwzględnione w cenie tego wyrobu, efekt ustalony według przepisów § 25 zwiększa się o efekt obliczony według przepisów § 24. Nie dotyczy to wyrobów powszechnego użytku przeznaczonych na rynek.

§ 27. Jeżeli wyrób nowy zastępuje wyrób dotychczas importowany, efekt netto oblicza się według przepisów § 25, uwzględniając jako wielkość ceny (c) importową cenę transakcyjną płaconą za ten wyrób, a jako wielkość produkcji (V) wielkość nie wyższą od planowanej wielkości importu tego wyrobu w okresie obliczeniowym. W taki sam sposób oblicza się efekt w razie uruchomienia w kraju produkcji półfabrykatów (detali itp.) dotychczas importowanych.

Efekty uruchomienia produkcji nowych odmian wyrobu.

§ 28. 1. Jeżeli zastosowanie projektu wynalazczego powoduje uruchomienie produkcji nowej odmiany wyrobu wytwarzanego już w danej jednostce, za efekt netto przyjmuje się przyrost zysku na tym wyrobie w okresie obliczeniowym w stosunku do dotychczasowego.

2. Przyrost zysku, o którym mowa w ust. 1, stanowi różnicę między wielkością $(c - k) V$ obliczoną według § 25 dla nowej odmiany wyrobu a iloczynem wynikającym z przemnożenia dotychczasowego zysku na jednostce danego wyrobu przez ilość jednostek stanowiących zmniejszenie produkcji dotychczasowych odmian tego wyrobu w okresie obliczeniowym w stosunku do okresu poprzedzającego stosowanie projektu.

Efekty poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska.

§ 29. 1. Za projekty wynalazcze, których stosowanie przynosi efekty w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska, wynagrodzenie ustala się szacunkowo, porównując stan przed zastosowaniem projektu do stanu po jego zastosowaniu, w zależności od stopnia poprawy:

- 1) warunków higienicznych,

- 2) zabezpieczenia przed nieszczęśliwymi wypadkami i chorobami zawodowymi,
- 3) stanu poprawy ochrony naturalnego środowiska.

Przy ustalaniu tego wynagrodzenia należy brać pod uwagę przede wszystkim: rodzaj projektu wynalazczego, wagę problemu, którego dotyczy projekt, jego znaczenie społeczne, zakres stosowania, nowoczesność i wartość użytkową rozwiązania oraz stopień poprawy istniejących warunków.

2. Najwyższe wynagrodzenie przewidziane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1972 r. w sprawie projektów wynalazczych należy przyznawać za projekty wynalazcze, których zastosowanie spowodowało

całkowite zlikwidowanie zagrożenia naturalnego środowiska, warunków pracy szkodliwych lub uciążliwych dla zdrowia itp. w określonych jednostkach organizacyjnych stosujących projekt lub na określonym terenie.

Przepis końcowy.

§ 30. W razie gdy realizacja projektu wynalazczego przynosi efekty wymierne, których sposób obliczania nie jest podany w niniejszych zasadach, sposób ten ustala jednostka gospodarki uspołecznionej stosująca projekt, kierując się ogólnymi metodami postępowania podanymi w zasadach, z zachowaniem metod analizy ekonomicznej obowiązującej w tej jednostce.